

УДК 81.13

С. Г. Кур'ята

старший викладач

(Житомирський державний технологічний університет)

Конкретні концепти у навчанні німецької мови професійного спрямування як засіб розширення світогляду студентів

Основні проблеми, які охоплює когнітивна лінгвістика, це – по-перше, як зберігаються наші знання про всесвіт і, по-друге, як вони структуровані в мові в процесі комунікації. Теоретичні засади з цих питань були розглянуті в монографіях, колективних працях і окремих статтях Н.Д. Арутюнової, А.П. Бабушкіна, Н.Н. Болдирєва, Г.А. Волохіна, Е.С. Кубрякової, З.Д. Попової, Ю.С. Степанова, И. А. Стернина, В.Н. Телії. Насамперед актуальним і важливим дослідженням залишаються концепти, які дослідники визначають як розумові одиниці з функцією накопичення і зберігання інформації про всесвіт. Концепти, як складові когнітивної системи, роблять можливим зберігати та обробляти суб'єктивні аспекти досвіду завдяки класифікації за певними ознаками. За допомогою структурних одиниць людина впорядковує великий обсяг отриманої інформації таким чином, щоб зробити найбільш ефективними свої навички і дії. Відомо, щоб пристосуватися до вимог життя, а в нашому випадку до умов праці, в сучасному світі, людина повинна обробити зовнішні дратівники [1: 99] так, аби поділити, тобто класифікувати розсіяну [3 : 24] кількість отриманої інформації на окремі інваріативні об'єкти [4 : 109] а їх, в свою чергу, розташувати в класи еквівалентних одиниць.

Слід зазначити, що ідентичність і еквівалентність представляють собою фундаментальні принципи [2: 10] у категоризації світу і знаннях про всесвіт. Еквівалентність – рівнозначність – вживається для позначення можливих відношень типу рівності, тобто відношення, яким властиві рефлексивність, симетричність, транзитивність. Ідентичність – тотожність – багатозначний життєвий і загальнонауковий термін, що виражає ідею постійності, тотожності, спадкоємності індивіда і його самосвідомості. Розпізнання ідентичних та еквівалентних об'єктів є можливим лише через збереження концептів у довготривалій пам'яті [2 : 15], проте є неможливим при

захворюванні на амнезію і агнозію. Отже, концепти, які зберігають інформацію про всі класи об'єктів представляють категорії, тобто концепти-типи. Концепти, які представляють окремі об'єкти, являються індивідуальними (конкретними) [4 : 111] концептами.

Встановлено, що кожен концепт виникає передусім завдяки розумовим операціям, які є абстрактними до індивідуальних екземплярів і концентруються лише на загальних ознаках.

Наприклад, **der Baum**-концепт, який може бути розширений дуже просто **ist eine Pflanz, hat eine Wurzel, einen Baumstamm, die Äste, die Blätter**. Цей концепт виступає як тип правила класифікації для кожного дерева, оскільки кожен екземпляр класу «**Baum**» може ідентифікуватися як «член», або «не член» **der Baum**-концепту.

Основне завдання цієї статті – це проаналізувати розширення світогляду студентів при вивченні конкретних концептів, тобто при засвоєнні студентами нових професійно орієнтованих лексичних одиниць німецькою мовою.

Найефективнішими методами розширення навичок і вмінь в навчанні німецької мови професійного спрямування були і залишаються вивчення, закріплення і відтворення інформації (в даному дослідженні – концептів). Першочергове завдання викладача іноземної мови – розподілити фахові концепти на три групи: загальні, базові, конкретні, адже таке ділення на групи допоможе контролювати і об'єктивно оцінити успіхи студентів.

Як правило, студенти, які мають теоретичні знання і навички у вивченні предметів обраної спеціальності, досвід спостереження навколишнього світу (предметів, явищ, подій), вже розрізняють складні і прості, загальні і конкретні поняття. Таким чином, певний життєвий досвід навчив студентів спостерігати всесвіт з професійної точки зору, накопичувати інформацію і застосовувати набуті враження і знання у конкретній ситуації. Отже, якщо студенти 4-го, 5-го курсів вже знайомі з загальним концептом «*пристрій*», базовим – «*верстат*», напевно, чули, або знають з власного досвіду про існування «*металорізального верстату*». Саме концепт «*металорізальний верстат*» і є конкретним. Завдання викладача іноземної мови полягає в розширенні знань студентів від загального до базового і врешті до конкретного концепту на іноземній мові.

Розглянемо на прикладах перехід до конкретизації при навчанні німецької мови професійного спрямування студентів 4-го і 5-го курсів спеціальностей

інженерної механіки. При аналізі звернемося до заголовків тез доповідей студентів на всеукраїнській науково-практичній конференції студентів і молодих науковців. У заголовку «Die zusammenstellende Projektierung **der metallschneidenden Werkzeugmaschinen** und Systeme» [5 : 28] студента №1 спостерігається певна конкретизація, а саме розвиток у сприйнятті всесвіту студентом від загального «**das Gerät**» до базового «**die Werkzeugmaschine**» і до конкретного «**die metallschneidenden Werkzeugmaschinen**». Тема дослідження студента №2 «Erstellung einer Werkzeugmaschine für die Verarbeitung **der Planfläche** nach Archimedischen Spiralen» [5: 20] містить також конкретний концепт «**die Planfläche**» від базового «**die Fläche**» і загального «**die Werkzeugmaschine**». Парадоксально, проте розширення в нашому дослідженні означає конкретизацію тобто, як було зазначено вище, перехід від загального до базового і до конкретного. Розширення лексичного запасу студентів базується на детальному вивченні конкретної галузі життя і діяльності.

Слід відмітити, що при навчанні лексиці на етапі введення нових лексичних одиниць (ЛО), студенти вживають нові концепти у всіх видах діяльності: читанні, аудіюванні, письмі, говорінні. На етапі тренування, закріплення вивчених ЛО активно використовуються читання, аудіювання і говоріння. На даному етапі опрацювання ЛО ефективним буде письмове домашнє завдання, наприклад: 1) *Напишіть ключові слова статті (за фахом студентів), за якими її зможуть відшукати Ваші колеги, що працюють в одній з Вами галузі; 2) Напишіть початок вступу наукової статті (Що відомо по даній проблемі дослідження? Обґрунтування того, що не відомо і чому?).* На етапі відтворення і використання закріплених концептів допомагають такі види діяльності як письмо і говоріння.

Результати дослідження у даній групі, де вісім студентів вивчають німецьку мову професійного спрямування, показують, що активно користуються загальними концептами вісім студентів (100%), загальними і базовими концептами – шість студентів (75%), загальними, базовими і конкретними концептами – два студента (25%). Слід зазначити, що дані показники демонструють не тільки здатність студентів розширити лексичний запас, але й показують здатність студентів користуватися раніше набутим досвідом сприйняття всесвіту і загальним розвитком світогляду кожного студента.

Отже, у мові знаходять відображення лише найважливіші уявлення про певне явище, вербалізації зазнають найістотніші концептуальні ознаки [3 : 77], що формують у мовця стереотипні уявлення про явище і, відповідно, зумовлюють його поведінку. Аналіз мовної картини світу на тлі досягнень інших галузей знань дає можливість глибше осмислити когнітивну діяльність людини і ословлення її результатів.

Підсумовуючи, слід сказати, що перспективним напрямом подальших лінгвістичних напрямів видається повимірне та почасове зіставлення семантичних просторів слів-імен концепту в різних мовах, що значно поглиблює розуміння історії розвитку національних мов, вияву в них співвідношення національного та загальномовного. Використання відомостей різних наук в аналізі явищ мови, яка акумулює в собі життєвий досвід поколінь, дадуть змогу виявити елементи об'єктивних, істинних знань про світ, у якому живе людина.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Fodor J. A. The Language of Thought / New York: Crowell, 1975. – 213 p.
2. Henle P. Sprache, Denken, Kultur / Frankfurt/M., 1970. – 120 s.
3. Schmid H.-J. Die Kategorisierung als Grundprinzip einer differenzierten Bedeutungsbeschreibung / Tübingen, 1993. – 290 s.
4. Schwarz M. Einführung in die kognitive Linguistik / Tübingen, 1992. – 298 s.
5. Збірка статей. Current Trends in Young Scientists' Researches / Zhytomyr, 2014. – 198 p.